

Sosyal Bilimler Dergisi

Journal of Social Sciences

| e-ISSN 2602-229X |

KİTABIYAT

BOOK REVIEW

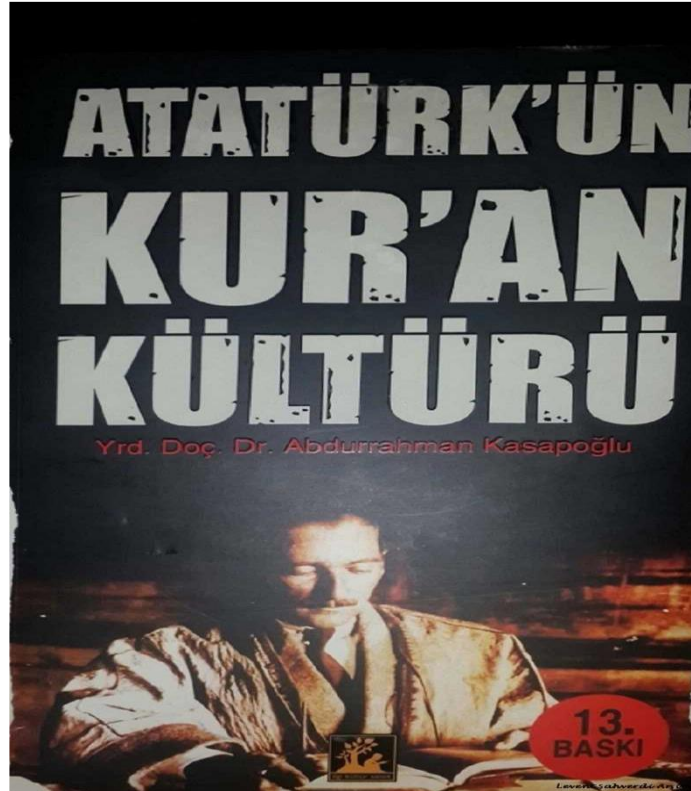
**Abdurrahman Kasapoğlu, Atatürk'ün Kur'an Kültürü, İlgü Kültür Sanat
Yayınevi, İstanbul, 2008, 480 Sayfa, ISBN: 9799944978100**

Tacettin YERAL*

Erciyesi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, Kayseri, Türkiye.

Geliş Tarihi/Received Date: 16.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted Date: 11.05.2022

Please cite this paper as follows/Atıf için:

Yeral, T. (2022). Kitabiyat: Abdurrahman Kasapoğlu, Atatürk'ün Kur'an Kültürü, İlgü Kültür Sanat Yayınevi, İstanbul, 2008, 480 Sayfa, ISBN: 9799944978100. *Alinteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 91-94.

* Sorumlu yazar/Corresponding author
E-mail: yeral-tcttn@outlook.com

Yazarın bu eser hakkında doldurmaya çalıştığı boşluk, Kur'an'ın Atatürk'ün kişiliği üzerinde etkisini tüm detaylarıyla ortaya koymak ve Kur'an kültürünün Atatürk üzerindeki gelişim sürecini ele almak istenmiştir. Giriş bölümünde ilk olarak yazar, kültür kavramını tanımlayarak okuyucuya ön bilgi sunmuştur. Kültür kavramının: “*Belirli bir toplumun karakterini oluşturan bilgileri, inançları, davranış ve tavır tiplerini içeren bir sistem olduğunu*” dile getirerek okuyucuyu esere hazırlamıştır. Kültürün, kişiliğin oluşmasında temel faktör olduğunu söylemiştir. Atatürk'ün de içinde yetişmiş olduğu kültür ortamının kişiliğinin oluşmasında etkili olduğunu dile getirmiştir. Atatürk'ün inanç ve manevi değerleri hakkında düşüncelerine yer vermiştir. Dinimiz hakkında gerçeğe nasıl inandıysa bunu da öyle inandığını ve Atatürk'ün “*Elhamdülillah hepimiz müslümanız, hepimiz dindarız*” örneğini vererek açık bir şekilde düşüncelerini dile getirmiştir. Yazar giriş bölümünde dünyadaki bazı önemli isimlerden de alıntı yaparak, Mustafa Kemal Atatürk'ü daha çok derinlemesine anlatmıştır. Muhammed Ali Cinnah, Atatürk için “*Çağdaş İslam Dünyasındaki En Büyük Müslüman*” olarak tasvir etmiştir. Düşünür ve şair adamı olan Muhammed İkbâl, Atatürk'ü “*İslam'ın son askeri*” olarak dile getirmektedir. Milli Mücadele'nin dini liderlerinden olan Şeyh Ahmet Sinusi ise, Halaskar-ı İslam yani İslamın kurtarıcısı olarak tavsif etmiştir. Yazar, Atatürk'ün her daim konuşmalarında din konusuna yer verdiğini dile getirerek, İslamiyet'in en güzel, en iyi din olduğunu sözlerine eklemiştir.

Yazar, birinci bölümde ise Atatürk'ün yetiştiği ve yaşadığı çevre hakkında detaylı bilgi vermiştir. Aile ortamı, çevresi ve tarihsel gelişmelerin düşünce dünyasını şekillendirdiği üzerinde durmuştur. Doğduğu şehir Selanik ile birlikte İslam'ın özünü kavradığını dile getirmiştir. Mahalle Mektebi'ne başlamasıyla Kur'an kültürünün oluşmaya başladığını söylemiştir. Yazar burada net bir bilgi vermekle birlikte, aslında Mustafa Kemal Atatürk Mahalle Mektebinde çok kısa okumuştur; hatta okuma yazmayı Şemsi Efendi okulunda almıştır. Bu yüzden Kur'an kültürünün Mahalle Mekteb'inde oluştuğu bilgisi net bir bilgi değildir. Ayrıca yazar, Mustafa Kemal Atatürk'ün dini bilgileri ailesi tarafından aldığını sözlerine eklemiştir. Selanik Askeri Rüştüye ve Manastır Askeri İdadi yıllarında ise Tarih-i İslam ve İlm-i Ahlak derslerini almıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, Çanakkale Savaşı sırasında askerlere gerekli taktikleri verdikten sonra Tanrı'dan yardım dileği dile getirilmiştir. Milli mücadele yıllarında ise Azerbaycan temsilcisine bu mücadelenin kutsal bir mücadele olduğunu ve İslam'ın kurtuluşu ile diğer dünya devletlerinin de refah seviyesinin artacağını söylemiştir. Mustafa Kemal Atatürk Zübeyde Hanım ve Fikriye Hanım'a bir mektup yazarak Tanrı'nın yardımıyla zaferin kazanıldığı ve vatanın kurtuluşu için dua etmelerini istemiştir. Milli Mücadele yıllarında maddi sıkıntılar çekiliyordu, bu yüzden Ankara Müftüsü on bin lira yardımda bulunmuştur. Bu yardım sonrası, Mustafa Kemal Atatürk Mazhar Müfit Kansu'ya “*Allah bize yardım ediyor*” demiştir. Büyük Taarruz sabahı ise ordu saldırıya hazırlanırken “*Ya rabbi sen Türk ordusunu muzaffer et*” diyerek dua etmiştir. Atatürk'ün zaman zaman kullandığı Allah bizimledir ifadesi Hz. Peygamber'in kullanmış olduğu bir ifadedir. Yazar, Mustafa Kemal Atatürk'ün ilahi yardımın gerçekleştiğine inandığını dile getirmiştir. İlahi yardım ile kastedilen şeyin her daim Kur'an ile gerçekleştiğini de sözlerine eklemiştir.

Yazar, Mustafa Kemal Atatürk'ün “*Hamd ve Şükür*” kavramlarını hayatında kullandığını dile getirmiştir. TBMM'de “*Efendiler Tanrıya şükür hükümetimiz güçlüdür,*

ordumuz güven vericidir” demiştir. Atatürk yine Büyük Taarruz sonrası yaptığı bir konuşmada “*Cenebihakka hamdederimki*” diyerek sözlerine başlamıştır. Yazar, birinci bölüm sonunda, Atatürk’ün okumuş olduğu dini içerikli kitaplara yer vermiştir. 6500 adet kitaplı kütüphanesinde 122 tane İslam dini içerikli kitap olduğunu söylemiştir. Farklı dinlere ait ise 21 tane kitap tespit edilmiştir. “Dinler Tarihi” ise özellikle en çok okuduğu konular arasında yer almaktadır. Leon Ceatani’nin İslam Tarihi, Şemsettin Günaltay’ın İslam Tarihi, Enrico İnsibato’nun İslam ve Müttetiklerin Politikası, Filibeli Ahmed Hilmi’nin İslam Tarihi gibi farklı yerli ve yabancı önemli isimlerin eserlerini okuyarak kuran kültürünün oluşmasını sağlamıştır.

Yazar ikinci bölümde ise, Atatürk’ün Kur’an kültürünü esas olarak incelemiştir. Kur’an Kültürü denildiğinde esas itibariyle Kur’an tasavvuru, yani gözümüzün önünde canlandırma dile getirilmiştir. Atatürk, Ankara müftüsü olan Rıfat Börekçi ve ulemanın yer aldığı bir toplantıda Kur’an’a olan saygısını, onu öpüp başına koyması ile göstermiştir. Atatürk Trablusgarp savaşı yıllarında halkı ikna etmek amacıyla Kur’an üzerine yemin ederek saygısını dile getirmiştir. Yazar, günlük hayatta da Atatürk’ün “*Vallahi*” gibi kelimeleri kullandığını., anılarında Hafız Yaşar Okur’un Ramazan ayında kendini çağırdığını ve Kur’an okuttuğunu söylemiştir. Yazar, Milli Mücadele yıllarında Atatürk’ün şehitler için Kur’an okuttuğunu da dile getirmektedir. Atatürk’ün Kur’an tercümesi hakkında “*Türk milleti birçok asırlar, bir kelimesinin manasını bilmediği halde, Kuran’ı ezberlemekten beyni sulanmış hafızlara döndü*” sözü yazarın eser hakkındaki tarafsızlığı bakımından önemli bir yere sahiptir. Yazar, Atatürk’ün Kur’an kültürü hakkında bilgi verirken olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle kapsayıcı ele alması önemli bir anlatım tercihidir. Fakat yazarın Atatürk ile Kazım Karabekir arasındaki fikir ayrılıkları (Kur’an tercümesi) hakkındaki tutumu önyargılı olmuştur. Yazar, Kazım Karabekir Paşa’nın kaygılarının yersiz olduğunu söyleyerek öznel bir tutum sergilemiştir. Atatürk, Kazım Karabekir ve Reşit Galip başta olmaz üzere konuştuğu birçok kişi ile namaz ve Kur’an okumalarında mutlaka anlamlarının bilinmesi gerektiğini her fırsatta dile getirmiştir. Atatürk, İslam dini hakkında hiçbir müdahalede bulunmamış bilakis meclis konuşmaları, savaş sırası gibi birçok konuda dua ederek Kur’an kültürünü sürdürmüştür.

Yazar, üçüncü bölümde ise, Kur’an’ın inanç konuları açısından Atatürk’ün nasıl ele aldığını detaylı bir şekilde anlatmıştır. Atatürk’ün inanç dünyasına baktığımızda akıl merkezli bir bakış açısı olduğu görülmektedir. Yaptığı bir konuşmada bizim dinimizin en makul olduğu ve bundan dolayı son din olduğunu dile getirmiştir. Bir dinin tabii olması için akıl, fen, bilim ve mantığa uyması gerektiğini, bizim dinimizin bunlara tamamen uyduğunu dile getirmiştir. Atatürk Hz. Peygamberi hem büyük bir din kurucusu hem büyük bir komutan olarak her daim bahsetmiştir. Atatürk Hz. Peygamber’den bahsederken şu sözleri söylemiştir: “*O Allah’ın birinci ve en büyük kuludur. Onun izinde milyonlarca insan yürüyor. Benim senin adın silinir; fakat onun adı ölümsüzdür*” sözünü dile getirmiştir.

Atatürk, Fahrettin Altay ile yaptığı bir sohbet toplantısında, Hz. Peygamber hakkındaki düşünceleri sorulduğunda: “*Samimidir*” şeklinde cevap verir. Atatürk’ göre en net özelliği samimi olması, yani bir peygamberde olması gereken söz ve davranışların uygunluğudur. Atatürk’ göre Hz. Peygamber’in askeri dehası çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle, Bedir Savaş’ındaki savaş stratejisini çok eşsiz bulduğunu dile getirmiştir.

“Hayret verici bir strateji” olarak fikirlerini öne sürmüştür. Atatürk Allah’ın Hz. Adem’den başlayarak çok sayıda Peygamber gönderdiğini şu sözlerle dile getirmiştir: “Onlara Hazreti Aleyhissellam’dan itibaren mazbut mütenahi denecek kadar, çok nebiler, peygamberler ve resuller göndermiştir” sözüyle dile getirir özellikle Hz. Musa ve Hz. İsa üzerinde dikkatlice durur. Yazar, Atatürk’ün ahiret inancı bakımından önemli düşünceleri olduğunu dile getirmiştir. Örneğin; Türk askerinin şehit olduktan sonra ahirette cennetle ile ödüllendirileceğini söylemiştir.

Yazar, dördüncü bölümde ise, dinin toplumsal hayattaki yeri hakkında detaylı bilgi vermiştir. Atatürk Kur’an’ın toplumsal hayattaki rolüne birçok atıfta bulunmuş, bazı ayetler ile ilgili değerlendirmeler yapmıştır. Örneğin; İla-i Kelimetulah kelimesi Müslümanların kültürüne yerleşmiş önemli bir kavramdır. “Allah inanmayanların sözünü alçattı, yüce olan yalnız olan Allah’ın kelimesidir” ayetinde geçen İla-i Kelimetulah (Allah kelimesini yükseltme) ifadesi İslam dinine yapılan çağrı “la ilahe le illallah” yani Allah’tan başka ilah olmadığı ilkesi tevhit inancı üzerine temellendirilmiş din anlamına gelmektedir. Atatürk bu konuda Allah kavramını sürekli yüceltilmesini eleştirel bir bakış açısıyla ele almıştır. Atatürk peygamberlerin ise toplumların maddi ve manevi ilerlemesinde etkin rol oynadığı kanaatinde olduğunu dile getirmiştir. Hz. Peygamber’in ilettiği mesajlar sayesinde insanlığın ilerleme kaydettiğini söylemiştir. Dinin özünde ilerlemeye engel bir durum olmadığını dile getirmiştir. Atatürk’ göre İslam dini hoşgörüyü en geniş anlamlarıyla sunan bir dindir. Atatürk’e göre Türk milletinin inanç bağının çok yüksek olduğunu söylemiştir.

Sonuç olarak Atatürk’ün kişiliğinin gelişimindeki süreç devam ederken Kur’an kültürünün etkili olduğu anlaşılmaktadır. Atatürk, Çanakkale ve Milli Mücadele savaşlarında Tanrı’dan yardım istemesi ve bu savaşlar ile İslam dininin refah düzeyinin artacağını dile getirmiştir. Kur’an Atatürk’ün saygı duyduğu ve moral açısından destek aldığı bir kitaptır. Yazar, Türk milletinin Atatürk’ün Kur’an kültürünü örnek almasını tavsiye etmiştir. Türk milletinin dini bilgilerini doğrudan Kur’an ile aldığını söylemiştir. Kur’an bilgilerinin Türkçe olarak herkese ulaşmasını istemektedir. Atatürk, Kur’an hakkında sadece anlam düzeyinde değil yorum açısından da ele almıştır. Kur’an’ın yeni neslin anlayabileceği şekilde ve halkın ihtiyaçlarının karşılanabileceği şekilde olmasını her daim istemiştir.